

БАНКІВСЬКІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЦІЛЕЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

Кинів Б. Ю.,

здобувач кафедри конституційного права та
порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В статті автор проводить порівняльно-правовий аналіз правових засад організації та функціонування банківських систем в країнах Європи, а саме: . На підставі проведеного аналізу та базуючись на de lege lata автор розробив de lege ferenda щодо адаптації банківського законодавства України до норм ЄС.

Ключові слова: кредитний інститут, банк, банківська система.

В статье автор проводит сравнительно-правовой анализ правовых основ организации и функционирования банковских систем в странах Европы, а именно: . На основании проведенного анализа и основываясь на de lege lata автор разработал de lege ferenda по адаптации банковского законодательства Украины к нормам ЕС.

Ключевые слова: кредитный институт, банк, банковская система.

The author of the article has conducted comparative analysis of the legal basis of organization and functioning of the European banking systems. On the basis of the analysis conducted as well as on lege lata the author elaborated de lege ferenda concerning adaptation of the Ukrainian legislature to the EU norms.

Keywords: credit institution, bank, banking system.

Рушійною силою кожної розвинутої економіки є банківський сектор, який діє за наявності інституціональних, економічних та легіслативних, встановлених державою меж. Метою публікації є: дослідити засади фінансово-правового регулювання організації

банківської системи в країнах Європи та сформулювати науково-практичні рекомендації щодо удосконалення правового регулювання банківських відносин України. Слід відмітити, що даною проблематикою займалися наступні юристи-науковці Л. Воронова

[1], Н.Єрпильова [2], Г. Тосунян [3], Н. Химичева [4], М. Сідак [11; 16] та інші науковці країн Європи, але ними були проаналізовані деякі аспекти організації банківських систем в державах-членах ЄС, але не проведений комплексний порівняльно-правовий аналіз регулювання організації та функціонування банківської системи в країнах Європи.

Російська вчена Н.Ю.Єрпильова, розглядає банківську систему, як частину фінансової системи, що відіграє вирішальну роль в економічному розвитку [2, с. 24].

Чеський науковець Дворак П. у своїй праці «Банківська справа: для банків та клієнтів» відзначає, що банківська система - це сукупність кредитних та фінансових інституцій на визначеній території (країні), їх взаємних зобов'язань та їх зобов'язань щодо третіх осіб [5, с. 108].

Український науковець О.П. Орлюк під поняттям «банківська система» розуміє складову кредитної системи, яка становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією банківських установ, що функціонують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму у певний проміжок часу. О.П. Орлюк наголошує на недоцільності визначення банківської системи виключно як сукупності кредитно-фінансових інститутів, які діють на території певної держави; відзначаючи, що це значно складніший механізм, який включає ряд взаємопов'язаних елементів, у тому числі сукупність банківських установ, інфраструктуру, законодавство, банківський ринок тощо. Специфіка банківської системи визначається її складовими елементами і відносинами, що виникають між ними [6, с. 33]. Склад банківської системи, на думку Орлюка О., Прилуцького О.В., яку поділяє й автор, включає банківські установи, банківську інфраструктуру, банківське законодавство, банківський ринок, некомерційні об'єднання, які забезпечують нормальне функціонування банківської системи загалом [7].

Приведемо кілька прикладів правового регулювання організації банківських систем держав-членів ЄС та країн Східної Європи: банківську систему Великої Британії формують: Банк Англії, банки, зареєстровані облікові інститути, ощадні банки, фінансові інститути. Банківську систему Франції формують наступні суб'єкти: Комітет у справах кредитних установ; Комітет банківської регламентації; Банківська комісія; Банк Франції, Центральна державна депозитна каса, банки, фінансові установи, кредитні інститути тощо [8, с. 245-248]. Банківську систему ФРН формують: Бундесбанк та банки [9; 10, с. 290-299]. Банківську систему Угорщини формують: Національний банк Угорщини, кредитні та фінансові інституції [5]. Банківську систему Польщі формують: Національний банк Польщі, банки та кредитні й фінансові установи. Банківську систему Словаччини, згідно із законами Словаччини «Про банки» та «Про Національний банк Словаччини» формують:

Національний банк Словаччини, банки та кредитні й фінансові інституції. Банківську систему Чехії формують: Чеський Національний банк та банки [11]. Банківська система Російської Федерації включає у себе [3]: Банк Росії, кредитні організації, філіали та представництва іноземних банків. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 р. [11] банківська система України - це сукупність Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до законодавства.

Верхній (перший) рівень розвинутих країн Європи, як правило, формує центральний банк та інші державні фінансові інституції, тобто в основу побудови дворівневої банківської системи розвинутих зарубіжних країн покладені принципи «стримувань і противаг» та законодавчого розподілу функцій, а також закономірність: чим незалежніший центральний банк держави, тим нижчий рівень інфляції у країні. Ці принципи та закономірність закріплюють розмежування влади банків - при такій системі функції нагляду і контролю за діяльністю кредитних установ покладені державою на одну або декілька спеціально утворених для цього установ, при цьому центральний банк взагалі не наділений наглядовими повноваженнями (Швейцарія), або поділяє обов'язки нагляду з іншими державними інституціями (Німеччина), тобто базується на принципі полісуб'єктності верхнього рівня [2; 3, с. 130-136; 11; 16].

Нижній рівень банківської системи в країнах Європи формують кредитні інститути¹. Але відмітимо, що важливим кроком, який приніс зміни у діяльність суб'єктів нижнього рівня банківської системи країн Європи, є створення єдиного ринку країн ЄС [12, с. 17] на підставі прийнятої Європейським співтовариством у 1985 році Білої книги і Акту про єдину Європу. Звідси, можна зробити висновок, що з цього моменту розпочалась нормотворча діяльність держав-членів та претендентів на членство в ЄС у напрямку гармонізації законодавства [13, с. 27] під головуванням інституцій Європейського Союзу.

Не слід забувати, що особливістю банківських систем держав-членів ЄС є те, що вони виступають складовою частиною банківської системи Європейського Союзу, а у свою чергу, Європейський центральний банк виступає опосередкованим складовим елементом національних банківських систем держав-членів.

У розрізі покладених завдань банківській системі країн Європи виконують наступні функції [14, с. 26-27; 15, с. 28-95; 16]: 1) створення грошей і регулювання грошової маси; 2) трансформаційна; 3) стабілізаційна.

На думку Сідака М.В. [16], банківська система ¹ Законодавство ЄС не закріплює поняття «банк», а вживає поняття «кредитний інститут» та «фінансовий інститут». Відмітимо, що в деяких державах-членах ЄС також законодавчо не закріплено визначення поняття «банк» (наприклад Великої Британії), а надання банківських послуг проводиться особами, які отримали на це відповідний дозвіл (ліцензію).

– це законодавчо врегульована, організована, структурована, взаємопов’язана сукупність центрального банку та інших державних фінансових органів (які виступають складовим суб’єктами верхнього рівня), та також кредитних та фінансових інститутів (які виступають суб’єктами нижнього рівня), що об’єднані виконанням визначених завдань, згідно засад та принципів, закріплених у нормативно-правових актах держави.

Аналізуючи вищенаведене, можна зазначити, що в Україні банківська система закладена на засадах класичної централізованої дворівневої структури, яку формують: центральний банк та банки. У зв’язку з вищенаведеним та наявністю у країнах Європи (Німеччина, Австрія, Швеція, Люксембург, Швейцарія, Данія, Фінляндія, Ірландія, Великобританія тощо)

розгалуженої складної централізованої дворівневої банківської системи, з метою покращення державного регулювання банківської системи та необхідністю побудови і реалізації принципу «стримування та противаг» в управлінні банківською системою України, слід розподілити повноваження НБУ між кількома інститутами, зокрема [16]: Державною комісією з контролю та нагляду за діяльністю кредитних та фінансових інститутів і Національним банком України (за яким закріпити повноваження щодо проведення монетарної політики країни з метою забезпечення цінової стабільності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
2. Ерпылева Н.Ю. Международное банковское право: Учебн. пособие. – М.: Форум – Инфра-М. - 1998. – с. 261.
3. Тосунян Г.А. Теория банковского права: в 2 т. – М.:Юристъ, 2002. – Т.1. – 554 с.
4. Финансовое право: Учебник / Отв. ред. Н.И.Химичева. М., 1999. – 600 с.
5. Dvorač . Bankovníctví po bankere a klienty. Praha. 2001. - 730 s.
6. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації. – К.:Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
7. Прилуцький О.В. Організаційно-правові засади діяльності комерційних банків в Україні. Дис... канд. наук: 12.00.07 - 2008.
8. Банковский портфель (Книга банкира. Книга клиента. Книга инвестора. / отв. Ред. Коробов Ю.И., Содаткин В.И. – М.:СОМИТЭК, 1994. – 750 с.
9. Немецкая банковская система. Кёльн. 1993.
10. Міщенко В.І., Кротюк В.Л. Центральні банки: організаційно-правові засади. – К.: Знання, 2004. – 372 с.
11. Сідак М.В., Бисага Ю.М. Правове регулювання банківських відносин в країнах Центральної та Східної Європи: порівняльний аналіз (Україна, Чехія та Словаччина). Монографія. – Ужгород: Ліра, 2006. - 200 с.
12. Grůň L., Aktuálne tendencie vývoja bankovníctva v Slovenskej republike a v krajinách Európskej únie. – Bratislava, 1998. – 310 s.
13. Tomášek M. Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie. – Praha, Linde, 1997. – 540 s.
14. Костюченко О.А. Банківське право: Підручник. – 3-тє вид. – К.:А.С.К., 2003. – 928 с.
15. Кириченко О.А. Банківські системи різних країн. Інститут економіки та права – Київ: Крок, 2001. – 200 с.
16. Сідак М.В. Фінансово-правове регулювання банківських відносин в Європейському Союзі та країнах Східної Європи: порівняльний аналіз. Монографія / М.В.Сідак. – Ужгород: Ліра, 2010. – 416 с.

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Перощук З.І.,

кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри фінансового права
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка

Наукову статтю присвячено принципам правового регулювання бюджетної системи України. Висвітлено вихідні ідеї, основні, найбільш загальні та керівні положення, які в сукупності визначають вихідні позиції для правового регулювання суспільних відносин у сфері бюджетної системи України.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система України, принципи правового регулювання.

Научная статья посвящена принципам правового регулирования бюджетной системы Украины. Освещены выходные идеи, основные, наиболее общие и руководящие положения, которые в совокупности определяют исходные позиции для правового регулирования общественных отношений в области бюджетной системы Украины.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система Украины, принципы правового регулирования.

The scientific article is aimed at opening the principles of legal regulation of the budgetary system of Ukraine. In the article it is revealed the initial ideas, the basic and most common and guiding thesis, which all together determine the primary positions